

Et dejligt sammenhold i Århus under besættelsen

Samtale med Århus universitets første kvindelige doktor, læge Kirsten Auken

Der kan næppe herske uenighed om, hvem der er årets dame nr. 1 i Århus — ja måske i det ganske land. Det er den første kvindelige doktor ved Århus universitet, læge **Kirsten Auken**, København, der i september forsvarede sin doktordisputats om »Unge kvinders seksuelle adfærd«, der vakte furore overalt i landet.

Fru Auken er et af den slags mennesker, man ville ønske, der var flere af. Hun er lige så naturlig over for en arbejdskone som overfor en teologisk professor og nærer et brændende ønske om at forstå sine medmennesker og hjælpe dem, når de ikke selv kan klare livets problemer. Gennem en lang årrække har hun været levende med i socialt arbejde, bl. a. i Kristeligt Studenter-settlement. Fra sin fader, afdøde professor Svend Lomholt, har hun arvet en ildhu, som ikke lader hende i ro, men tvinger hende til altid at være med, hvor tidens problemer drøftes. Hun er gift med læge, dr. med Gunnar Auken, der ligesom hun selv tidligere har været læge her i Århus, og hun er moder til fem dejlige børn.

I hjemmet på Frederiksborg er der altid liv og glade dage, og fru Auken, der selv virker som læge ved nogle børneinstitutioner, er det naturlige midtpunkt i hjemmet, hvor der som regel er samlet fra 12 til 20 personer omkring middagsbordet.

En dag i november har jeg den fornøjelse at træffe Kirsten Auken, som jeg gennem et tiårigt bekendtskab har lært at værdsætte som et usædvanligt fint og naturligt menneske, trofast mod gamle venner, kvindelig og charmerende i al sin færd, men med en moderne akademikers sans for realiteter.

Doktordisputatsen og Århus

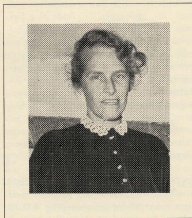
— Hvorfor ville du egentligt forsvare din doktordisputats her i Århus? indleder jeg med at spørge.

— Fordi arbejdet er påbegyndt her i Århus, og fordi jeg fik inspirationen af pro-

fessor Nørby og den væsentligste støtte ved udarbejdelsen af professor Strømper.

— Er materialet til disputatsen fortrinsvis hentet her fra Århus?

— Nej, kun den første trediedel er indsamlet her i byen, mens den næste trediedel er fra København og den sidste trediedel fra en række mindre sygehuse rundt omkring i landet. Men iøvrigt vil jeg helst ikke udtale mig om disputatsen.

— Du har altid haft en stor forkærlighed for Århus?

— Ja, en meget stor del af mit hjerte er begravet her, fordi jeg boede her fra 1941-46 og oplevede den værste del af besættelsen og selve befrielsen her, og for mig er det derfor forbløffende, at Århus ikke er mørkelagt, og at jeg ikke ned gennem gaderne hører »Denn wir fahren gegen Engeland« og den så taktfaste trampen. Det er også underligt at se, at der ikke er skydehuller og pigtråd nede ved det gamle rådhus.

Et frivilligt besøg hos gestapo

— Mens tyskerne residerede der, var du engang derinde?

— Ja, jeg var der såmænd to gange. Den ene gang endda frivilligt. Det var, da Skipper Clements forlag var blevet taget af tyskerne, og man mente, at listerne over alle kontakter var faldet i gestapos hænder. Da fik vi en lille seddel fra forlaget med besked om, at forlaget var lukket, kontonumrene opgivet og at hver især måtte tage sine forholdsregler. Da man formodede, at nogle meget compromitterende tillidsmandslistes fra det illegale Morgenbladet også var kommet gestapo i hænde ved din arrestation, var vi noget i tvivl om, hvad vi skulle gøre. Navnlig da jeg vidste, at jeg var på gestapos sorte liste. Jeg var på daværende tidspunkt i 8. måned. Vi gik op til en sagfører her i Århus, og han gav mig det råd, at jeg skulle klippe navn og underskrift af sedlen og gå op til gestapo med den.

★

Mens min mand gik og rystede derhjemme, gjorde jeg, som jeg var blevet tilrådt, og bad om at komme til at tale med chefen, kriminalrat Renner. — »Ja, men der står jo her, at De har modtaget illegale bøger,« udbrød han, da jeg havde fået foretræde for den høje chef. »Hvad har De gjort ved dem?« »Dem har jeg brændt,« svarede jeg. »Blot alle danskere ville være lige så fornuftige, men nu ved vi det, hvis vi skulle få en angivelse på Dem,« svarede han, og lettet kunne jeg derefter gå hjem.

— Slap du lige så let fra dit andet besøg hos gestapo?

— Nej, det var ikke slet så lygylligt. I begyndelsen af marts 1945 blev Børge Eriksen — medlem af Jyllandsledelsen — arresteret iført min mands frakke. Vi blev straks advaret af fru prosekutor Krogh, hvis mand var blevet taget samtidig, og min mand skyndte sig af sted. Da han for ud af porten, mødte han gestapo, som heldigvis ikke kendte ham. Jeg havde derimod et par ting, som jeg først måtte have ordnet, dels at få advaret fru Eriksen gennem bi-

skop Øllgaard, der var medlem af Frihedsrådet – jeg bestilte en expressantale med ham – og dels at pige besked til de unge piger angående børnene. Den mindste var da 2 måneder gammel.

Bisp fra gestapo lyttede til min samtale med bisp fra Frihedsrådet

I det samme ringede gestapo på døren. Bl. a. stikkeren Bisp. De ville have fat i min mand. Jeg sagde, at jeg skulle ringe over på afdelingen, og mens jeg ringede, kom expressantalen med biskop Øllgaard. »Det er Kirsten,« råbte jeg til den intet-ende biskop, »sig til Gunnar, at han må komme med det samme.« »Men det er farbror Hans,« svarede han. »Ja, det ved jeg nok, men sig, at han må komme aldeles omgående, jeg kan ikke være alene her længere.« »Er der noget galt hos jer,« fortsatte bisp. »Ja,« svarede jeg og lagde røret på.

»Fik De talt med Deres mand,« spurgte Bisp. »Nej, men jeg fik sagt besked om, at de skulle sige, at han skulle komme med det samme.«

I det samme ringede telefonen igen. »De blev afbrudt. Klar til Odense,« sagde telefonisten. Det var atter det gejstlige medlem af Frihedsrådet. »Jeg forstår, at du har fremmede.« »Ja, det har jeg,« men nu ville gestapo tage telefonen, så jeg råbte »farvel« og afbrød ringen.

»Så De ikke, jeg ville tage røret?« sagde gestapo-bispen. Jeg anede ikke, hvad jeg skulle sige. »Var det fru Krogh, der ville advare Dem?« »Ja,« udbrød jeg. »Der kan De se, gestapo ved altting.« Derefter begyndte gestapofolkene at gennemgå lejligheden og fandt Børge Eriksen illegale briller, nogle illegale blade m. m., men heldigvis ingen våben. Og da min mand stadigvæk ikke kom, måtte jeg til sidst følge med. I skyndingen tog jeg en rød badekåbe, en mælkesuger og fire pattede flasker med!

Rosenberg — og min rene nordiske type

— Var det et drøjt forhold?

— Ja, de trak mig igennem fra 8 morgen til 6 aften uden at give mig vådt eller tørt, mens jeg på mere end en måde var ved at sprænges... Og ind imellem løb de op til Børge Eriksen, som også var i forhør, og sagde, når de kom tilbage, at han havde indrømmet snart det ene og snart det andet. Men jeg anede jo ikke, hvad der var opspind, og hvad der var sandhed. Jeg måtte dog indrømme, at jeg godt vidste, at Eriksen gik under falsk navn, men samtidig begyndte jeg at skælde ud over, at min mand havde givet sig af med sådan noget og bragt mig i denne situation. »Det ligner nu ikke min mand, at han ikke kommer,« sagde jeg. »Kan De ikke ringe efter ham?« »Jo,« svarede jeg og ringede hjem til den unge pige. Jeg skældte hende ud,

sagde at hun skulle sende min mand op til gestapo, så snart han kom, og absolut omgående, græd over de stakkels børn, som var uden far og mor, og især den lille Margrethe, som ikke kunne få noget at drikke.

— Men hvordan slap du til sidst ud af livens gab?

— Jeg henviste til mit besøg hos Renner. »Men så har De jo været med i illegalt arbejde,« sagde de. »Ja, men jeg har jo gjort alt muligt for at komme ud af det.« — Jeg fortalte derefter en rørende historie om, hvilken storartet amme jeg var, og at jeg leverede mælk til børneafdelingen på kommunehospitalet, hvor vi i øjeblikket havde nogle små syge tyskerbørn illegalt.

Gestapohovedkvarteret på politistationen i de sidste krigsår, efter at kollegierne var blevet bombet

Og det kunne jo være, at det var en af dem, der skulle have min mælk. For for mig er alle børn lige!

Jeg fortalte om mine fine tyske bekendtskaber, og at jeg blandt andet havde truffet Rosenberg, som havde været meget betaget af min rene nordiske type. Og endelig nævnte jeg, at jeg også havde været med professor Chievitz i Finland.

Som en illustration til min ammeduelighed stod de fire mælkeflasker stadigvæk foran mig på skrivebordet.

Jeg havde det held, at jeg beherskede tysk så godt, at jeg helt kunne skyde Bisp til side og samle mig om de to tyske gestapofolk, der forhørte mig om hele mit liv og levned.

Røde Kors interviewede nu for den arme mor med spædbarnet, og til sidst traf Renner den beslutning, at jeg skulle frigives. Jeg måtte dog først skrive under på, at jeg ville afholde mig fra enhver form for illegalt arbejde, da jeg ellers ville blive sendt til Tyskland. »Tror De, at en amerikaner eller en russer ville have frigivet en kvinde, der har indrømmet, at hun har haft forbindelse med illegalt arbejde — und

dass haben Sie ja — for et lille barns skyld? So sind bloss die Deutsche!«

Arm i arm med gestapo

De forsøgte herefter at ringe efter en taxa, men sagde samtidig, at der aldrig var nogen vogn, når den var bestilt til denne adresse.

Jeg drog derfor af med mine flasker, og en gestapomand tog mig under armen og fulgte mig over Storetorv. Her gav han mig fem kroner til en bil. »De kan nok bedre selv skaffe Dem en vogn,« indrømmede han. Jeg tog derefter en sporvogn hjem, og de fem kroner spiste fru Krogh og jeg kager for næste dag.

— Gik du herefter i en stor bué omkring alt, hvad der var illegalt?

— Nej, just ikke. I de følgende dage fik jeg frygteligt travlt, for Børge Eriksen skulle have talt ved det første »Ranum konvent« tre dage senere. Gennem nu afdøde dr. Steenberg kom jeg i kontakt med Toldstrup, min selvfølgelig var deres security sådan i orden, at Børge Eriksen ikke kunne røre noget om konventet. Der var imidlertid gået en række kontakter i stykker ved Eriksens arrestation, og da jeg var den eneste, der kendte dem, måtte jeg påny slutte kontakt mellem to regioner. Jeg skulle derefter sætte det nye medlem af Jyllandslædslen, Mads Poulsen (Keld Milters) i forbindelse med Keld (Antons Rask, Selde). Det var meningen, at det skulle ske på banegårdsplads med mig som mellemmand. Min forfærdelse kan derfor ikke beskrives, da jeg pludselig er omringet af lysegrønne gestapofolk og jeg hører Bisp's stemme: »Goddag, fru Auker!« Da Bisp straks efter forsvandt, henvendte jeg mig til en anden dansk gestapomand, »dr. Peters«, som ikke kendte mig, viftede ham med et stort bundt hospitalsnøgler og næsen og sagde, at min gamle tante var over på den anden side af afspærringen, at hun skulle rejse til Randers og ikke kunne komme ind i sin lejlighed uden disse nøgler.

Keld havde kaldt visitationen og stod og vinkede, da jeg kom. »Jeg vidste jo, at du kom,« sagde blot og ventede!

På mange felter ligger Århus klart i spidsen

— Kan du — selv om Århus ikke mere er mærkelagt — stadigvæk vedkende dig den by, som du kom til at holde af i krigens mørke år?

— Der var et dejligt kammeratskab og sammenhold i Århus under besættelsen, og noget af dette friske humør synes jeg, kendetegner byen den dag i dag. Der er så mange felter — også indenfor videnskaben — hvor Århus ligger klart i spidsen, og meget nyt er blevet taget op her.

Der var derfor ingen tvivl hos mig, da jeg var færdig med mit arbejde, om, at jeg ville indlevere disputatsen til Århus universitet. Knud Tågtholt.